

تشکیلات بهشتی

(مجموعه نظرات تشکیلاتی شهید بهشتی)

گردآوری و تدوین:

محسن ذوالفقاری

نشر معارف

تشکیلات بهشتی

سید محمد حسینی بهشتی • گردآوری و تدوین: محسن ذوالفقاری • صفحه‌آرا: حسین قاسمیان • طراحی جلد: ا. اکبرزاده • ناشر: دفتر نشر معارف • نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹
• شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه • قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان • شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۱-۰۴۵-۸

فِیْا

سرشناسه: بهشتی، سید محمد، ۱۳۰۷ - ۱۳۶۰. MuhammadBihishti, عنوان و نام پدیدآور: تشکیلات بهشتی: (مجموعه نظرات تشکیلاتی شهید بهشتی) / گردآوری و تدوین محسن ذوالفقاری. مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری: ۲۸۰ ص.؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۱-۰۴۵-۸ وضعیت فهرست نویسی: فییا عنوان دیگر: مجموعه نظرات تشکیلاتی شهید بهشتی. موضوع: بهشتی، سید محمد، ۱۳۰۷ - ۱۳۶۰ -- دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی موضوع: حزب‌های سیاسی -- ایران موضوع: Iran -- Political parties شناسه افزوده: ذوالفقاری، محسن، ۱۳۷۴-، گردآورنده شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. دفتر نشر معارف رده‌بندی کنگره: DSR1۶۶۰ رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۰۴۵۲ شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۷۰۹۵۴

دفتر نشر معارف قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۰۰۴

مدیریت پخش قم، شرکت پاتوق کتاب، تلفکس: ۰۲۵-۳۱۰۷۷

اطلاع از نمایندگی‌های سراسر کشور در سایت دفتر نشر معارف

www.nashremaaref.ir • E-mail: info@nashremaaref.ir

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۱۱ | پیشگفتار

فصل اول: چیستی و جایگاه تشکیلات

تشکل و تشکیلات چیست؟	۱۵
«يَدَالله مَعَ الْجَمَاعَةِ» یعنی کار دسته جمعی و تشکیلاتی	۱۶
تشکیلات، بهترین روش مبارزه با گروه‌های شرقی و غربی	۱۷
کارهای بزرگ، با تشکیلات انجام‌شدنی است	۱۸
تشکیلات، شرط موفقیت انقلاب	۲۲
تشکیلات، مجالی برای ساختن و شناختن استعدادها	۲۷

فصل دوم: اصول تشکیلات

سه اصل اساسی تشکیلات	۲۹
سه اصل در کارایی تشکل‌ها	۳۱
اصول سیاست‌های ارتباطات داخلی تشکیلات	۳۲
اصول سیاست‌های ارتباطات خارجی تشکیلات	۳۷
۱. انواع تشکل‌ها و نوع ارتباط با آنها	۳۷
۲. ارتباط تشکل‌های اسلامی با یکدیگر	۳۹
۳. ارتباط تشکل‌های اسلامی با دیگر تشکل‌ها	۴۰
۴. ارتباط تشکل‌های اسلامی با ملیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف	۴۰

فصل سوم: بایدهای تشکیلات

در تشکیلات تقویت فضیلت و ایمان باید در رأس باشد	۴۳
تشکیلات باید در سیر مراحل خود حرکت کند	۴۴
تشکیلات باید در راستای ولی امر حرکت کند	۴۶
تمرکز و راه معمول تشکیلات باید بر اساس مواضعش باشد	۴۹
سازماندهی نیروها باید به ایجاد یک جریان قوی و نیرومند منتهی شود	۵۰
تشکیلات باید در مواردی دگم باشد!	۵۳
۱. ویژگی های افراد مسئول	۵۶
۲. آزادی انتقاد از رهبران	۵۷
۳. مسئولیت طبقه آگاه‌تر	۵۸
در تشکیلات باید میان هدف و خط‌مشی، وحدت باشد	۶۰
در تشکیلات، افراد باید حد خود و دیگران را بشناسند	۶۱
در تشکیلات باید ارزش‌گذاری منصفانه صورت بگیرد	۶۲
در تشکیلات، باید از خودخواهی و خودرأیی پرهیز شود	۶۳
در تشکیلات باید به رأی اکثریت احترام گذاشته شود	۶۳
در تشکیلات باید با واقع بینی عمل کرد؛ نه با خودگزارف بینی یا خودکم بینی!	۶۵
تشکیلات باید در برابر رویدادهای سیاسی، آمادگی داشته باشد	۶۷
مقدمات و لوازم حرکت های متشکل سیاسی - اسلامی	۶۷
میان روحانیت و تشکیلات باید پیوندی متقابل باشد	۶۹
باید جسم و جان تشکیلات با هم رشد کند (تشکیلات بامحتوا)	۷۹
۱. تکیه هرچه بیشتر روی ایمان و عمل	۷۹
۲. برخورد محبت آمیز با دیگران	۸۳
۳. دوری از خودخواهی و پذیرش انتقاد	۸۴
۴. اهمیت انضباط تشکیلاتی و خوگرفتن به آن	۸۵
۵. تقویت روحیه افراد	۸۵
۶. تقویت جسم و پرداختن به تفریحات سالم	۸۶
۷. نظم در زندگی خصوصی	۸۸
۸. اهمیت [دادن] به کارهای تعاونی	۸۹
در تشکیلات باید رابطه ای منطقی میان تخصص و تقوا وجود داشته باشد	۹۰
غالب برنامه های تشکیلات باید رفتن به درون مردم باشد	۱۰۷
تشکیلات باید اهل عمل و راستی باشد!	۱۰۸
در تشکیلات باید حرف، مقدمه عمل باشد	۱۱۶

تشکیلات باید برای جوانان و نوجوانان، برنامه داشته باشد	۱۱۷
تشکیلات باید جوانان و نوجوانان را از اسلام و انقلاب زده نکند!	۱۱۸
تشکیلات باید بخشنده باشد و با برجسب زنی کسی را کنار نگذارد!	۱۲۲
تشکیلات باید طرح‌ها و برنامه‌های اصلاحی مثبت هم داشته باشد	۱۲۳
تشکیلات باید در مسائل اقتصادی نقش فعال و خلاق داشته باشد	۱۲۶
تشکیلات باید از نظر مالی مستقل باشد	۱۲۷
تشکیلات باید نسبت به اعضایش مراقبت داشته باشد	۱۲۹
تشکیلات باید به افرادش اعتماد کند	۱۳۱
در تشکیلات، باید روابط اعضا توحیدی باشد	۱۳۲
تشکیلات باید تبلیغات بکند؛ ولی کمتر از خودش بگوید!	۱۳۲
برای خدمت مؤثر در تشکیلات، باید محاسبات لازم انجام شود	۱۳۵
هدایت استعدادها به میدان‌های عمل اجتماعی	۱۳۶
مستندسازی وضع گذشته تشکیلات و بررسی علمی آن	۱۳۷
جذب حداکثری، یا پرهیز از نام‌های محدودکننده	۱۳۸
تشکیلات باید در برابر دروغ و مبالغه در مورد خود بایستد	۱۴۱
نشریه و رسانه تشکیلات باید از محتوای مبتذل خالی باشد!	۱۴۲
اهتمام به ورزش	۱۴۳
در تشکیلات نباید حساسیت بی‌جا به حجاب باشد!	۱۴۷
خانه‌ها، حسینیه‌ها، مسجدها، مدرسه‌ها باید محل تشکیلات باشد	۱۴۷
هدف تشکیلات باید در آسمان شهادت باشد	۱۵۲
بایدهای دیگر تشکیلات	۱۵۲

فصل چهارم: اهداف تشکیلات (۱۵۵)

فصل پنجم: رهبر و مسئول تشکیلات؛ جایگاه، ویژگی‌ها و وظایف

رهبری و ولایت و رابطه آن با تشکیلات	۱۵۹
تشکیلات و شناخت القای رهبری	۱۶۴
توفیق کار تشکیلاتی، مشروط به رهبری با معیارهای خاص	۱۶۶
ایمان رهبر و بینش رهبر؛ دو عامل مؤثر در تشکیلات	۱۷۳
ویژگی‌های رهبر تشکیلات	۱۷۸
رهبر و مسئول باتقوای غیرفعال به درد نمی‌خورد!	۱۷۸
تشکیلات زنده در گرو رهبری قاطع و مهربان است	۱۸۰

■ تشکیلات بهشتی ■

رهبر تشکیلات باید انتقادپذیر باشد	۱۸۲
مسئول تشکیلات باید بهترین فرد باشد	۱۸۴
وظایف رهبر تشکیلات	۱۸۵
قدم گذاشتن رهبر تشکیلات در معرکه، مؤثرتر از هر چیزی است!	۱۸۵
رهبران کارهای بزرگ را انجام دهند و جزئیات را به همکاران محول کنند	۱۸۷
رهبر و مسئول تشکیلات، باید برنامه‌ها و خدمات را صادقانه گزارش دهد	۱۸۷
رهبر و مسئول تشکیلات، نسل جوان را به میدان بیاورد	۱۸۸
توازن بین سطح اقتصادی رهبر تشکیلات با کم درآمدترین فرد تشکیلات	۱۸۹

فصل ششم: اعضای تشکیلات؛ وظایف و رسالت‌ها

اعضای تشکیلات باید جلسات انتقاد از خود داشته باشند	۱۹۳
جلسات با یک حدیث کوتاه و یک آیه سازنده شروع بشود	۱۹۵
ابتدا بیان نظر و انتقاد و در نهایت تبعیت ولایی	۱۹۵
لزوم اجتناب اعضا از غرور زائیده حضور در تشکیلات	۱۹۷
اعضای تشکیلات صرفاً ایده پردازی نکنند!	۲۰۳
غیبت ناشی از سهل انگاری، با تعهد اسلامی و تشکیلاتی جور در نمی‌آید	۲۰۳
رابطه اعضا در تشکیلات، رابطه کارمندی نباشد!	۲۰۴
اعضای تشکیلات، هم رفیق باشند؛ هم حدود و ثغور کارشان مشخص باشد	۲۰۶
اعضای تشکیلات باید محدود به شخص نباشند!	۲۰۹
اعضای تشکیلات، ورزش‌های رزمی را یاد بگیرند	۲۱۱

فصل هفتم: آسیب شناسی تشکیلات

خالی بودن جای تشکیلات در بدنه نیروهای مردمی	۲۱۳
تشکل‌ها، عامل وحدت هستند یا تفرق؟	۲۱۴
تشکیلات طاغوتی	۲۲۴
در درون تشکیلات، طاغوت را پیدا کن!	۲۲۵
تشکیلات نه باید بت باشد، و نه باید لغو و لهو باشد!	۲۳۲
تشکیلات برای ما شریک خدا نیست!	۲۳۴
خطرات تشکیلات	۲۳۷
۱. ساخت انسانی قالبی	۲۳۷
۲. شتاب زدگی برای گسترش	۲۴۱
۳. جانشینی اشخاص به جای ارزش‌ها	۲۴۹

آفات تشکیلات	۲۵۰
۱. مطلق‌گرایی و مطلق‌طلبی	۲۵۰
۲. کساد بازار دعوت عملی	۲۵۲
۳. خویشتن‌دوستی	۲۵۳
۴. خودخواهی و خودرأیی و من‌پرستی	۲۶۱
۵. خودخواهی رهبران	۲۶۳
تشکیلات محلی نان درآوردن، ریاست‌طلبی و گروه‌بندی نیست!	۲۶۵
فقر تشکیلات در فقر نیروی انسانی است	۲۷۰
ضعف تشکیلات: عدم قدرت سامان‌دهی نیروها	۲۷۲
در تشکیلات کمترین لغزش هم بزرگ است	۲۷۳

فهرست منابع

کتاب‌ها	۲۷۷
آیات قرآن کریم	۲۷۸
روایات	۲۸۰

■ پیشگفتار

این ادعای گزافی نیست، اگر گفته شود شهید آیت الله دکتر بهشتی، در فهم اهمیت، جایگاه و نقش تشکیلات در حرکت به سمت جامعه‌ای که آرمان‌های مردم در آن تبلور پیدا می‌کند، گوی سبقت را از دیگران ربوده است.

شهید بهشتی طی سال‌های ۱۳۴۹-۱۳۴۴ در شکل‌گیری و ارتقای کمی و کیفی «اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا» تأثیرات شگرفی داشته است. این تشکل به رساترین صدای نهضت اسلامی ایران در خارج از کشور تبدیل شد. نوع رابطه دکتر بهشتی با این تشکل، نقطه‌نظرهای او در زمینه تشکیلات و سازماندهی، ایده‌های مطرح شده در جهت پویایی و استقلال سازمان نامبرده و ده‌ها نکته دیگر، شخصیت بی‌بدیل ایشان را در زمینه نظریات تشکیلاتی نشان می‌دهد. شهید بهشتی، ماه‌ها پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، بنابر تجربه چندین و چند ساله‌ای که در زمینه فعالیت‌های اجتماعی-سیاسی داشت؛ ضرورت کار تشکیلاتی و ایجاد تشکلی اسلامی را احساس کرد و سرانجام بعد از موافقت امام خمینی (ره) در ۲۹ بهمن ۱۳۵۹ به همراه تعدادی دیگر از همفکران خود تشکلی به نام «حزب جمهوری اسلامی» تأسیس کرد.

تجربیات دیگر ایشان در زمینه فعالیت‌های اجتماعی-تشکیلاتی که از اوان

نوجوانی در منش و روش او جلوه داشته است و ارزیابی‌های نقادانه ایشان از فعالیت‌های دسته‌جمعی و تشکیلاتی، از شهید بهشتی شخصیتی ساخت که بعدها او را به عنوان مدیر مدبر، دوراندیش، نهادساز، برنامه‌ریز و پایبند به اصول کار جمعی معروف و مشهور کرد. به طوری که امام خمینی رحمته‌الله درباره ایشان می‌فرماید: «ایشان را من بیست سال [یا] بیشتر، می‌شناختم. مراتب فضل ایشان و مراتب تفکر ایشان و مراتب تعهد ایشان بر من معلوم بود. من او را یک فرد متعدد، مجتهد، متدین، علاقه‌مند به ملت، علاقه‌مند به اسلام و به درد بخور برای جامعه خودمان می‌دانستم»^۱. رهبر معظم انقلاب دام‌الله نیز در مورد شخصیت ایشان می‌فرماید:

یکی از خصوصیات بارز شهید بهشتی، عادت به کار دسته‌جمعی و محور کار دسته‌جمعی قرار گرفتن بود؛ کاملاً بجاست که اینجا شخصیت شهید بهشتی را از این دیدگاه تحلیل کنیم. شاید بتوانم من بگویم همه ویژگی‌های یک مدیریت دسته‌جمعی را ایشان داشت؛ نه فقط کار دسته‌جمعی، بلکه مدیریت دسته‌جمعی! آن کسی می‌تواند یک مدیر خوب باشد که خصلت‌های کار دسته‌جمعی هم در او باشد.^۲

امام فرمودند: «[بهشتی] مثل یک ملت بود»، این یک تعبیر قرآنی است که در قرآن درباره حضرت ابراهیم گفته شده: «إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً»^۳. یک انسان گاهی مثل یک مجموعه است و این حکایت از عظمت و همه‌جانبه بودن و چندبعدی بودن آن انسان است.^۴

توصیفاتی که افراد مختلف در مورد شخصیت تشکیلاتی شهید بهشتی دارند، محدود به ایران نیست. خانم پروفیسور تدا اسکاچیل، جامعه‌شناس سرشناس آمریکایی و نظریه‌پرداز انقلاب در دانشگاه هاروارد، در یکی از آثار خود شخصیت

۱. صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۵۱۸ / سخنرانی در جمع اعضای ستاد جهاد سازندگی به تاریخ ۱۳۶۰/۴/۸.

۲. بیانات رهبر معظم انقلاب دام‌الله در دیدار با جمعی از روحانیون، ۱۳۶۴/۳/۱۶.

۳. نحل: ۱۲۰.

۴. قراگاه‌های فرهنگی، ص ۴۳.

شهید بهشتی را این‌گونه توصیف می‌کند: «سازمان‌دهنده قدرتمند و دولت‌ساز که می‌توانست امکانات مناسب را برای پیروزی انقلاب فراهم آورد».^۱

پس از شهادت شهید بهشتی نیز رسانه‌های جهان به شخصیت تشکیلاتی ایشان توجه کردند. روزنامه واشنگتن‌استار^۲ درگذشت وی را از دست رفتن تواناترین استراتژیست و سازمان‌دهنده روحانیون ایران توصیف کرد.^۳ همچنین روزنامه اکونومیست^۴ این‌گونه بیان داشت: «چهار وزیر کابینه و ۲۷ نفر عضو مجلس، در انفجار بمب کشته شدند؛ ولی اهمیت از دست دادن بهشتی است که رئیس دیوان عالی کشور روحانیون، کمتر از اهمیت از دست دادن بهشتی است که رئیس دیوان عالی کشور و مهم‌تر از آن، رهبر حزب جمهوری اسلامی بود».^۵

با همه این اوصاف می‌توانیم تصور کنیم شهید بهشتی از همه نظر در امر تشکیلات متخصص است. ولی لازمه رسیدن به فهم کامل و تصدیق این مطلب مطالعه دقیق این کتاب می‌باشد. سپس اگر به این نتیجه رسیدیم که رهنمودهای ایشان کلید حل مشکلات و مسائل تشکیلاتی است و تصورمان به تصدیق تبدیل شد حال باید برای مطالعه در دفعات بعد، در هر فصل و بخش به تناسب، پیوستگی خود را با ایشان در عمل به اثبات برسانیم و شعله‌های رهنمودهای ایشان را برافروخته و روشن‌گر نگه داریم و پرتو آن را در همه جا و همه وقت بتابانیم. در هر شهر و روستا، مسجد و محله، مدرسه و دانشگاه و هر اداره و سازمانی که هستیم در هر جا و هر زمان، تشکیلاتی عمل کنیم و به اصول و باید‌های تشکیلاتی توجه کنیم و مسلط باشیم؛ در ترسیم نقشه راهمان از اهداف اصلی غافل نشویم؛ ویژگی‌ها و وظایف رهبر و مسئول تشکیلات را خوب بشناسیم و در تصمیمات

۱. محمدعلی صمدی، او یک ملت بود، ص ۷.

2. The Washington Star News

۳. جمعی از نویسندگان، سازمان مجاهدین خلق از پیدایی تا فرجام، ج ۲، ص ۵۹۹.

4. The Economist

۵. جمعی از نویسندگان، همان.

نهایی مطیع او باشیم؛ خودمان نیز به وظیفه‌مان آشنا بشویم و آن‌ها را عملیاتی کنیم؛ در نهایت پیوسته نیز آسیب‌شناسی داشته باشیم و در مسیر صیوروت و پیشرفت گام به گام حرکت کنیم.

همان‌طور که مطرح شد اگر به فهم و درک جایگاه والای شهید در امر تشکیلات پی بردیم لازم است رهنمودهای ایشان را چندین بار مرور و بررسی کنیم. گویی که می‌خواهیم فرکانس بی‌سیم‌های خود را با فرماندهی، کنترل و تنظیم کنیم. البته باید از نگاه‌های تشریفاتی که ایشان صرفاً ایده‌پرداز خوبی هستند و اطلاعات مفیدی بیان کرده‌اند بیرون بیاییم. باید بدانیم ایشان با وجود پشتوانه نظری و تئوری قوی، در میدان عمل در عرصه‌های مختلف جزئی‌ترین جریانات تشکیلاتی را مدنظر داشته‌اند و با دقت و توجه و تمرکز فراوان نظرات خود را به مناسبت‌های گوناگون در اجتماعات مختلف بیان کرده‌اند. اکنون این ما هستیم که باید با این نقشه‌ی معتبر و دقیق راهمان را پیدا کنیم و در جهت رسیدن به اهداف و کارآمد شدن تشکیلاتمان حداکثر استفاده را بنماییم.

صدای فریادهای دلسوزانه شهید بهشتی در مورد تشکیلات در لابه‌لای هر بحث و مصاحبه و نوشته‌اش، دل و جان هر انسان آگاه و دغدغه‌مندی را به وجد می‌آورد. همه آن فریادها در طول دو سال و اندی پژوهش مداوم از لابه‌لای همه کتب، مباحثه‌ها، مصاحبه‌ها و نوشته‌های ایشان استخراج، دسته‌بندی و تدوین شد و ماحصلش مجموعه‌ی منظمی شد که حال در دستان مبارک شماست. ان شاء الله که این کتاب مطلع خوبی باشد برای بهشتی شدن تشکیلاتمان چرا که تشکیلات باید «تشکیلات بهشتی» باشد.

نگارنده قبل از هر چیز، از همه کسانی که در تهیه و چاپ این اثر حمایتی متقبل شدند تشکر می‌کند و در آخر، از همه خوانندگان این مجموعه درخواست دارد با نظرات و پیشنهادات و انتقادات خود -ولو در حد چند کلمه- در کامل‌تر و بهتر شدن این مجموعه کمک کنند.